

MAXSUS IQTISODIY ZONALARDA TADBIRKORLIK FAOLIYATINI AMALGA OSHIRISHNING HUQUQIY ASOSLARI

Isaqov Ahmadali Komiljon o'g'li
Toshkent Davlat Yuridik universiteti talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada maxsus iqtisodiy zonalar doirasidagi tadbirkorlik faoliyatini qo'llab-quvvatlovchi huquqiy asoslar atroflicha o'rganilgan. Maxsus iqtisodiy zonalar biznesni rag'batlantirish va qulay muhit yaratish orqali iqtisodiy o'sishni ta'minlashda hal qiluvchi ro'l o'ynaydi. Tadqiqot maxsus iqtisodiy zonalar tartibga soluvchi qonunchilik bazasini o'rganadi, uning tadbirkorlik faoliyatiga ta'sirini tahlil qiladi va natijalar va potentsial yaxshilanishlarni muhokama qiladi.

Kalit So'zlar: Maxsus iqtisodiy zonalar, tadbirkorlik faoliyati, huquqiy baza, iqtisodiy rivojlanish, investitsiyalar, tartibga muvofiqlik.

Аннотация. В данной статье подробно рассмотрены правовые основы поддержки предпринимательской деятельности в рамках особых экономических зон. особые экономические зоны играют решающую роль в обеспечении экономического роста за счет стимулирования бизнеса и создания благоприятной среды. В исследовании исследуется законодательная база, регулирующая особые экономические зоны, анализируется ее влияние на предпринимательскую деятельность и обсуждаются результаты и потенциальные улучшения.

Ключевые слова: Особые экономические зоны, предпринимательская деятельность, правовая база, экономическое развитие, инвестиции, соблюдение нормативных требований.

Annotation. In this article, the legal framework supporting entrepreneurial activity within the framework of Special Economic Zones is studied in detail. special economic zones play a decisive role in ensuring economic growth by stimulating business and creating a favorable environment. The study explores the legislative framework by which special economic zones regulate, analyzes its impact on entrepreneurial activity, and discusses outcomes and potential improvements.

Keywords: Special Economic Zones, entrepreneurial activity, legal framework, economic development, investments, regulatory compliance.

Maxsus iqtisodiy zonalar butun dunyo bo'ylab iqtisodiy rivojlanishning kuchli vositasi sifatida paydo bo'ldi. Investitsiyalarni jalb qilish va iqtisodiy faoliyatni rivojlantirish uchun mo'ljallangan Maxsus iqtisodiy zonalar tadbirkorlik faoliyatini engillashtirish uchun noyob huquqiy asoslarni taklif etadi. Ushbu maqola maxsus iqtisodiy zonalar larda tadbirkorlik faoliyatini qo'llab-quvvatlovchi huquqiy asoslarni o'rganishga, tartibga solish landshaftini va uning biznesga ta'sirini o'rganishga qaratilgan.

Oldingi tadqiqotlar maxsus iqtisodiy zonalar iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishdagi ahamiyatini ta'kidlaydi. Adabiyotlarda ushbu zonalarda tadbirkorlik faoliyati muvaffaqiyatini ta'minlash uchun mustahkam huquqiy asos zarurligi ta'kidlangan. Mavjud tadqiqotlar, shuningdek, maxsus iqtisodiy zonalar ng to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va innovatsiyalarni rivojlantirishdagi rolini ta'kidlaydi. Ushbu tahlil maxsus iqtisodiy zonalar larda tadbirkorlik faoliyatining huquqiy jihatlarini o'rganishimiz uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

Tadqiqotda maxsus iqtisodiy zonalar tartibga soluvchi tegishli milliy va xalqaro qonunlar, qoidalar va siyosatni o'rganib chiqadigan keng qamrovli huquqiy tahlil metodologiyasi qo'llaniladi. Bundan tashqari, muvaffaqiyatli maxsus iqtisodiy zonalar lardan amaliy tadqiqotlar eng yaxshi amaliyot va o'rganilgan saboqlarni olish uchun tekshiriladi. Ushbu ko'p qirrali yondashuv Maxsus iqtisodiy zonalar lardagi tadbirkorlik faoliyatini qo'llab-quvvatlovchi huquqiy asoslarni aniq tushunishga imkon beradi.

Maxsus iqtisodiy zonalarda tadbirkorlik faoliyatini amalga oshirishning huquqiy asoslari mamlakatdan mamlakatga farq qiladi, chunki har bir yurisdiksiyada mahsus iqtisodiy zonalarni tartibga soluvchi o'z qonunlari va qoidalari bo'lishi mumkin. Biroq, men sizga maxsus iqtisodiy zonalar tashkil etish va ishlatishda tez-tez uchraydigan umumiy huquqiy elementlar haqida umumiy ma'lumot bera olaman. Qonunchilikni ta'minlash ko'plab mamlakatlarda maxsus iqtisodiy zonalarni tashkil etish va faoliyat yuritishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Maxsus iqtisodiy zonalar -bu to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilish, iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish va sanoatlashtirishni rivojlantirishga qaratilgan noyob iqtisodiy qoidalar va siyosatga bo'ysunadigan mamlakat ichidagi geografik hududlar. Odatda Maxsus iqtisodiy zonalar uchun qonunchilikni ta'minlash bilan qamrab olingan ba'zi asosiy jihatlar mavjud:

Qonunchilikni ta'minlash maxsus iqtisodiy zonalar tashkil etishning asosiy maqsad va vazifalarini belgilaydi. Ushbu maqsadlarga ko'pincha eksportni

rivojlantirish, ish bilan ta'minlash, xorijiy investitsiyalarni jalb qilish, iqtisodiy rivojlanishni rivojlantirish va texnologiyalar transferini kuchaytirish kiradi.

Qamrov va hududni belgilash: Qonunchilikda Maxsus iqtisodiy zonalar sifatida belgilangan geografik hududlar ko'rsatilgan. Unda transport markazlariga yaqinlik, infratuzilmaning mavjudligi va iqtisodiy rivojlanish salohiyati kabi omillarni o'z ichiga olishi mumkin bo'lgan ushbu hududlarni tanlash mezonlari ko'rsatilgan.

Normativ-Huquqiy Baza: Maxsus iqtisodiy zonalar uchun me'yoriy-huquqiy bazani yaratishga imkon beruvchi qonunlar. Bunga zonalarni boshqarishning huquqiy va institutsional mexanizmlari kiradi. U mahsus iqtisodiy zonalar faoliyatini nazorat qilish uchun mas'ul bo'lgan mahsus iqtisodiy zonalar organi yoki nazorat qiluvchi organning vakolatlari va majburiyatlarini belgilaydi.

Soliq va bojxona imtiyozlari: mahsus iqtisodiy zonalar qonunchiligining muhim xususiyatlaridan biri bu soliq va bojxona imtiyozlarini taqdim etishdir. bunga soliq ta'tillari, kamaytirilgan soliq stavkalari, import bojlaridan ozod qilish va boshqa moliyaviy imtiyozlar, korxonalarni mahsus iqtisodiy zonalar doirasida operatsiyalarni tashkil etishga jalb qilish kiradi.

Infratuzilmani Rivojlantirish: Qonunchilik mahsus iqtisodiy zonalar doirasida infratuzilmani, shu jumladan kommunal xizmatlar, transport va aloqa vositalari uchun qoidalarni rivojlantirishga qaratilgan bo'lishi mumkin. Shuningdek, u zarur infratuzilmani rivojlantirish va saqlashda hukumat va xususiy tashkilotlarning majburiyatlarini belgilashi mumkin.

Yerdan foydalanish va rayonlashtirish: Ruxsat beruvchi qonunlar ko'pincha Maxsus iqtisodiy zonalar ichida erdan foydalanish va rayonlashtirish qoidalarini belgilaydi. Bu ruxsat etilgan faoliyat turi, er ajratish tartibi va erdan foydalanish shartlari to'g'risidagi qoidalarni o'z ichiga olishi mumkin.

Qonunchilikda maxsus iqtisodiy zonalar doirasida qo'llaniladigan maxsus mehnat qoidalari belgilanishi mumkin. Bunga mehnat sharoitlari, ish vaqti va nizolarni hal qilish mexanizmlari bilan bog'liq qoidalar kirishi mumkin.

Ekologik standartlar: Maxsus iqtisodiy zonalar doirasidagi ekologik qoidalar odatda qonunchilikka ruxsat berishda ko'rib chiqiladi. Bu zonalar ichidagi iqtisodiy faoliyatning ma'lum ekologik standartlar va barqarorlik amaliyotiga rioya qilishini ta'minlaydi.

Nizolarni hal qilish: Imkon qonunlar maxsus iqtisodiy zonalar uchun maxsus nizolarni hal qilish mexanizmlari uchun qoidalar o'z ichiga olishi mumkin. Bu zonalarda

yuzaga kelishi mumkin bo'lgan huquqiy muammolarni hal qilish uchun maxsus tribunallar yoki arbitraj protseduralarini tashkil etishni o'z ichiga olishi mumkin.

Sharh va tuzatishlar: Qonunchilikda ko'pincha maxsus iqtisodiy zonalar ng ishlashini davriy ko'rib chiqish qoidalari va zonalarining rivojlanayotgan ehtiyojlari va keng iqtisodiy kontekst asosida me'yoriy-huquqiy bazaga o'zgartirishlar yoki yangilanishlar kiritish mexanizmlari mavjud.

Qonunchilikni ta'minlash maxsus iqtisodiy zonalarini tashkil etish, ishlatish va tartibga solish uchun huquqiy asos bo'lib xizmat qiladi, investitsiyalarni jalb qilish, iqtisodiy rivojlanishga ko'maklashish va belgilangan maqsadlarga erishish uchun tizimli asos yaratadi.

Davlat Hokimiyati:

Darhaqiqat, tashkil etish va ulardan foydalanish maxsus iqtisodiy zonalar odatda belgilangan davlat organi yoki agentligi tomonidan nazorat va boshqaruvni o'z ichiga oladi. Ushbu tashkilot mahsus iqtisodiy zonalar ichidagi faoliyatni tartibga solish, nazorat qilish va qo'llab-quvvatlashda muhim rol o'ynaydi. Ushbu davlat organining vazifalariga ko'pincha quyidagilar kiradi:

Tasdiqlash va litsenziyalash: vakolat mahsus iqtisodiy zonalar doirasida faoliyat yuritishni istagan korxonalar va tashkilotlarga tasdiqlash va litsenziyalar berish uchun javobgardir. Bu biznes-rejalar, investitsiya takliflari va boshqa tegishli hujjatlarni ko'rib chiqish va tasdiqlashni o'z ichiga olishi mumkin.

Muvofiqlik monitoringi: hukumat organi mahsus iqtisodiy zonalar tarkibidagi korxonalar zonani tartibga soluvchi qoidalar va qonunlarga rioya qilishlarini ta'minlaydi. Bunga ekologik standartlar, mehnat qonunlari va boshqa tegishli qoidalarga rioya qilishni ta'minlash bo'yicha monitoring faoliyati kiradi.

Infratuzilmani rivojlantirish: ko'p hollarda hokimiyat mahsus iqtisodiy zonalar doirasida yo'llar, kommunal xizmatlar va zonadagi korxonalarining uzluksiz ishlashiga hissa qo'shadigan boshqa muhim ob'ektlar kabi infratuzilmani rivojlantirishni rejalashtirish va nazorat qilish bilan shug'ullanadi.

Bojxona va savdoni osonlashtirish: Maxsus iqtisodiy zonalar ko'pincha maxsus bojxona va savdo qoidalari ega. Hukumat organi ushbu jihatlarni boshqaradi, mahsus iqtisodiy zonalar doirasida samarali bojxona rasmiylashtiruvi va savdoni osonlashtirishni ta'minlaydi.

Nizolarni hal qilish: hokimiyat mahsus iqtisodiy zonalar doirasida yuzaga keladigan nizolarni yoki masalalarni, ular korxonalar, xodimlar yoki boshqa manfaatdor tomonlarni jalb qilgan holda hal qilishda vositachi sifatida ishtirok etishi mumkin.

Rag'batlantirish va Marketing: ba'zi hokimiyatlarga investitsiya va biznesni jalb qilish uchun maxsus iqtisodiy zonalar ni targ'ib qilish vazifasi yuklatilgan. Bu zonada ishlashning afzalliklarini sotish va savdo ko'rgazmalari va investitsiya forumlarida ishtirok etishni o'z ichiga olishi mumkin.

Siyosatni shakllantirish: hukumat organi zonada iqtisodiy o'sish uchun qulay muhit yaratish uchun boshqa tegishli davlat idoralari bilan yaqindan hamkorlik qilib, maxsus iqtisodiy zonalar larga tegishli siyosatni shakllantirishga hissa qo'shishi mumkin.

Ko'rib chiqish va baholash: mahsus iqtisodiy zonalar faoliyatini, shu jumladan uning iqtisodiy ta'siri va muvofiqlik darajasini davriy ko'rib chiqish va baholash hokimiyat majburiyatlarining bir qismi bo'lishi mumkin.

Imtiyozlar va imtiyozlar:

Maxsus iqtisodiy zonalar (Maxsus iqtisodiy zonalar) - bu mamlakat ichida faoliyat yuritadigan korxonalar uchun maxsus imtiyozlar va imtiyozlar beradigan hududlar. Ushbu imtiyozlar to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni (FDI) jalb qilish, iqtisodiy rivojlanishni rag'batlantirish, eksportni oshirish va ish bilan ta'minlash uchun mo'ljallangan. Maxsus iqtisodiy zonalar bilan bog'liq ba'zi umumiy imtiyozlar va imtiyozlar:

Soliq Imtiyozlari: Maxsus iqtisodiy zonalar ko'pincha korxonalar uchun muhim soliq imtiyozlari beradi. Bularga korporativ daromad solig'i, mol-mulk solig'i va boshqa mahalliy soliqlardan ozod qilish kiradi. Ba'zi hollarda, Maxsus iqtisodiy zonalar doirasida faoliyat yurituvchi korxonalar ma'lum bir davr uchun to'liq soliq ta'tilidan bahramand bo'lishlari mumkin.

Bojxona Boji Imtiyozlari: Maxsus iqtisodiy zonalar odatda zonada ishlab chiqarish uchun ishlatiladigan import qilinadigan xom ashyo, butlovchi qismlar va asosiy tovarlarga bojxona to'lovlari va tariflardan xalos bo'lishadi. Bu maxsus iqtisodiy zonalar da ishlaydigan korxonalar uchun ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirishga yordam beradi.

Normativ Talablarning Kamayishi: Maxsus iqtisodiy zonalar ko'pincha biznesni osonlashtirish uchun tartibga solish jarayonlarini soddalashtiradilar. Bu litsenziyalar, ruxsatnomalar va tasdiqlarni olishning soddalashtirilgan tartiblarini o'z ichiga olishi mumkin. Maqsad byurokratik to'siqlarni kamaytirish va biznes uchun qulay muhitni targ'ib qilishdir.

Infratuzilmani Qo'llab-Quvvatlash: Hukumatlar transport vositalari, telekommunikatsiya va energetika infratuzilmasi kabi Maxsus iqtisodiy zonalar

ichida infratuzilmani qo'llab-quvvatlashga sarmoya kiritishi va taqdim etishi mumkin. Bu korxonalarining yanada samarali ishlashiga yordam beradi.

Eksportni Rag'batlantirish: Maxsus iqtisodiy zonalar odatda eksportni rag'batlantirishga qaratilgan. Maxsus iqtisodiy zonalar tarkibidagi korxonalar turli xil eksport imtiyozlaridan, shu jumladan tashqi bozorlarga kirishni osonlashtirishdan, eksport kreditlaridan va boshqa savdoni osonlashtirish choralaridan foydalanishlari mumkin.

Ish o'rinlarini yaratish va o'qitishni rag'batlantirish: Hukumatlar ish o'rinlarini yaratish bilan bog'liq imtiyozlarni taklif qilish orqali Maxsus iqtisodiy zonalar lardagi korxonalarini mahalliy ishchilarni yollashga undashi mumkin. Bundan tashqari, mahalliy ishchi kuchining malakasini oshirish uchun o'quv dasturlari qo'llab-quvvatlanishi mumkin.

Intellektual Mulk Huquqlarini Himoya Qilish: Maxsus iqtisodiy zonalar patentlarga, savdo belgilariga va boshqa intellektual aktivlarga tayanadigan korxonalar uchun xavfsiz muhitni taklif qilib, intellektual mulk huquqlarini kuchaytirilgan himoya qilishni ta'minlashi mumkin.

Ushbu imtiyozlarning kombinatsiyasi ichki va xorijiy investitsiyalarni jalb qiladigan, iqtisodiy o'sishni rag'batlantiradigan va mahsus iqtisodiy zonalar doirasida faoliyat yuritayotgan korxonalarining raqobatbardoshligini oshiradigan ishbilarmonlik muhitini yaratishga qaratilgan.

Yerdan foydalanish va infratuzilma:

- mahsus iqtisodiy zonalar qonunchiligi ko'pincha zonalar ichida erdan foydalanish bilan bog'liq masalalarni hal qiladi. Unda korxonalariga er qanday ajratilganligi, erlarni ijaraga berish shartlari va iqtisodiy faoliyatni qo'llab-quvvatlash uchun zarur infratuzilmani rivojlantirish ko'rsatilishi mumkin.

Normativ-Huquqiy Baza:

- Maxsus iqtisodiy zonalar odatda alohida me'yoriy-huquqiy bazaga ega bo'lib, ular mamlakatdagi umumiy qoidalaridan farq qilishi mumkin. Bunga soddalashtirilgan ma'muriy protseduralar, soddalashtirilgan litsenziyalash jarayonlari va biznes operatsiyalarini rag'batlantirish bo'yicha boshqa choralar kirishi mumkin.

Mehnat Qonunlari:

- mahsus iqtisodiy zonalar qonunchiligi zonalar doirasidagi mehnat qoidalariga murojaat qilishi, moslashuvchan va ishbilarmonlik muhitini ta'minlashi mumkin. Bunga bandlik, ish vaqti va boshqa mehnat bilan bog'liq masalalar bilan bog'liq qoidalar kirishi mumkin.

Bojxona va savdoni osonlashtirish:

- Maxsus iqtisodiy zonalar ko'pincha tovarlarni olib kirish va eksport qilishni osonlashtirish uchun maxsus bojxona va savdo qoidalariga ega. Bunga bojxona to'lovlaridan ozod qilish yoki kamaytirish va soddalashtirilgan bojxona protseduralari kiradi.

Muddati va sharhi:

- Qonunchilikda maxsus iqtisodiy zonalar dasturining davomiyligi va davriy baholash va baholash mexanizmlari ko'rsatilishi mumkin. Bu maxsus iqtisodiy zonalar siyosatiga uning ishlashi va o'zgaruvchan iqtisodiy sharoitlar asosida tuzatishlar kiritish imkonini beradi.

Shuni ta'kidlash kerakki, maxsus iqtisodiy zonalar ng huquqiy asoslari o'zgarishi mumkin va aniq tafsilotlar maxsus iqtisodiy zonalar tashkil etilgan mamlakat yoki mintaqaning qonunlariga bog'liq bo'ladi. Agar sizda ma'lum bir mamlakat yoki mintaqani yodda tutsangiz, eng aniq va dolzarb ma'lumotlar uchun tegishli huquqiy matnlar va davlat organlariga murojaat qilish tavsiya etiladi.

Muhokama bo'limida Qonunchilik bazasining Maxsus iqtisodiy zonalar lardagi tadbirkorlik faoliyatiga ta'siri tanqidiy baholanadi. Bu korxonalar murakkab tartibga soluvchi landshaftlarni boshqarishda duch kelishi mumkin bo'lgan muammolarni o'rganadi va potensial yaxshilanishlarni taklif qiladi. Hukumatning tartibga rioya qilish va biznes yuritish qulayligi o'rtasidagi muvozanatni ta'minlashdagi roli ham muhokama qilinadi.

Xulosalar:

Maxsus iqtisodiy zonalarda tadbirkorlik faoliyatini muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun mustahkam huquqiy asos zarur. Tahlil ishbilarmonlik muhitini yaratish uchun Qonunchilik bazasida aniqlik, izchillik va moslashuvchanlik zarurligini ta'kidlaydi. Maxsus iqtisodiy zonalar yaxshi ishlab chiqilgan va moslashuvchan huquqiy qoidalar bilan qo'llab-quvvatlanganda iqtisodiy rivojlanish uchun kuchli katalizator bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Tadbirkorlik faoliyatini rag'batlantirishda maxsus iqtisodiy zonalar ng samaradorligini oshirish uchun siyosatchilar Qonunchilik bazasini muntazam ko'rib chiqish va yangilashni ko'rib chiqishlari kerak. Reglamentdagi moslashuvchanlik, soddalashtirilgan tasdiqlash jarayonlari va korxonalar bilan aniq aloqa tadbirkorlar uchun yanada qulay muhitga hissa qo'shishi mumkin. Hukumatlar, korxonalar va xalqaro tashkilotlar o'rtasidagi hamkorlik iqtisodiy o'sishni ta'minlashda maxsus iqtisodiy zonalar ng barqaror muvaffaqiyatini ta'minlash uchun juda muhimdir.

Adabiyotlar.

1. The Constitution of the Republic of Uzbekistan dated 01.05.2023 National Database of Legislation, 01.05.2023, No. 03/23/837/024 Гражданский Кодекс Республики Узбекистан от 01.03.1997 г. Национальная база данных законодательства 08.11.2022 г., № 03/22/801/0998

2. Мельгунов В.Д. Административно-правовое регулирование и административноправовые режимы в сфере предпринимательской деятельности. М., 2008. С. 58-64.

3. Тотьев К.Ю. Предпринимательское право: учебник. М., 2003. С. 132-133.

4. Гаджиев Г.А. Основные экономические права (сравнительное исследование конституционно-правовых институтов России и зарубежных государств): дис. ... д-ра юрид. наук. М., 1996. С. 131.

5. Law LRU- No. 850. "On Competition" dated July 3, 2023

6. Постановление Кабинета Министров Республики Узбекистан от 13 ноября 2017 года № 907 — Национальная база данных законодательства, 14.11.2017 г., № 09/17/907/0245.

7. Закон Республики Узбекистан «О лицензировании, разрешительных и уведомительных процедурах». // Национальная база данных законодательства, 03.07.2023 г., № 03/23/850/043